

Sosiaali- ja terveysministeriö

Hankenumero STM137:00/2019

Niuvanniemen sairaalan lausunto luonnoksesta valtioneuvoston asetukseksi valtioneuvoston asetuksen (582/2017) muuttamisesta.

Muutosesitykset asetusluonnokseen:

Niuvanniemen sairaalan näkemyksen mukaan esitetty asetusmuutos ei ole hyväksyttävä siltä osin kuin se koskee asetuksen 6 §:ää. Asetusmuutos olisi valtion mielisairaaloiden kannalta merkittävä estäessään niiden toimimisen perustehtävissään mielentilatutkimusten tekemisessä ja oikeuspsykiatristen potilaiden sairaalahoidossa. Valtion mielisairaaloiden rooli erityistason oikeuspsykiatrisina yksikköinä tulee säilyttää.

Esitämme oikeuspsykiatrisen erityistutkimusten keskittämistä kahteen tai korkeintaan kolmeen valtakunnallisesti toimivaan erityistason toimintayksikköön: valtion mielisairaaloihin ja yhteen yliopistollisen sairaalan yksikköön. Esteellisyysyiden vuoksi tutkimusyksiköjä tulee olla vähintään kaksi, mutta maantieteelliset syyt puoltavat kolmea yksikköä.

Esitämme, että mielentilatutkimusten teko sekä kriminaalipotilaiden hoidon aloitus siirretään valtioneuvoston asetuksessa (582/2017) valtakunnallisesti keskitettävän erikoissairaanhoidon pykälään (5 §), jossa Niuvanniemen sairaalassa toteutettava vaikeahoitoisten lasten ja nuorten psykiatrisen hoito jo on. Asetuksen 5. kohdassa tulee mainita valtion mielisairaaloiden rooli "muuna vastaavana yksikkönä".

Mielenterveyslainsäädännössä on erityisesti oikeuspsykiatria ja mielentilatutkimuksen jälkeen määrättyyn hoitoon liittyviä uudistamistarpeita ja puutteita, jotka edellyttävät lain tasolla tehtäviä muutoksia. Lakimuutoksen valmistelu tulisi aloittaa viipymättä. Lain ja asetuksen valmistelu tulee toteuttaa siten, että riittävä oikeuspsykiatrisen ja psykiatrisen alan ja toimintakentän tuntemus on kiinteästi mukana valmistelussa.

Perustelut:

Nykyisen valtioneuvoston asetuksen (582/2017) 6 §:n 21 kohdan mukaan vaikeiden, eri erikoisalojen välistä yhteistyötä edellyttävien psykiatristen häiriöiden tutkimukset ja hoidot sekä oikeuspsykiatriset erityistutkimukset, mukaan lukien mielentilatutkimukset, voidaan koota viiteen yliopistolliseen sairaalaan tai erityisistä syistä muuhun vastaavan tasoiseen sairaalaan.

11.2.2020

NS/373/00.04.00.01/2020

Nyt lausuntokierroksella olevan esityksen perusteella näyttää siltä, että asetusmuutoksen jälkeen vaativat oikeuspsykiatriset erityistutkimukset mukaan lukien mielentilatutkimukset ja mahdollisesti muukin oikeuspsykiatrinen toiminta olisi mahdollista järjestää vain viidessä yliopistosairaalassa. Asetuksen 6 § 21 kohdan mukaisten tehtävien siirtäminen pois valtion mielisairaaloilta vaarantaisi sairaaloiden toiminnan kokonaisuudessaan ja uhkasi valtakunnallisesti oikeuspsykiatrian alan toimintaa sen kaikilla osaluilla.

Valtion mielisairaalat ovat valtakunnallisia erityistehtäviä suorittavia sairaaloita. Niiden tehtäviä ovat mielenterveyslain 6 §:n tarkoittamat mielentilatutkimukset ja erityisen vaarallisten ja erityisen vaikeahoitoisten potilaiden hoito sekä 17 a §:n mukainen mielentilatutkimuksen jälkeinen oikeuspsykiatrinen hoito sairaalassa, jossa on potilaan hoidon edellyttämät valmiudet ja erityisasiantuntemus. Valtion mielisairaalat huolehtivat hyvin niille asetetuista oikeuspsykiatristen ja erityisen vaarallisten ja vaikeahoitoisten potilaiden tutkimuksen ja hoidon erityistehtävistä. Niuvanniemen sairaalassa tutkimuksen ja hoidon kustannukset ovat vertailukelpoisia, jopa edullisempia muualla tuotettuun psykiatriseen sairaalahoitoon nähden.

Mielentilatutkimusten kokonaismäärä Suomessa on vuosittain noin sata tutkimusta, joista Niuvanniemen sairaalan osuus on ollut puolet ja valtion mielisairaaloiden osuus yhteensä 80 %. Valtion mielisairaaloissa ovat valtaosin tapahtuneet myös mielentilatutkimuksen jälkeen erityisiä valmiuksia ja erityisasiantuntemusta edellyttävät oikeuspsykiatrisen hoidon aloitusvaiheet, joita on viime vuosina ollut 30 – 50 vuodessa. Kysymys on siis harvinaisista, erityisiä valmiuksia edellyttävistä tutkimuksista ja hoidosta, joiden toteuttaminen viidessä yksikössä pienentää yksikkökohtaiset määrät epätarkoituksenmukaisiksi ja vaarantaa riittävän osaamisen ja ammattitaidon ylläpitämisen kaikissa yksiköissä. Valtion mielisairaaloiden tehtäväksi on lisääntyvästi tullut myös erityisen vaarallisten ja erityisen vaikeahoitoisten potilaiden hoito, koska edellytykset muissa psykiatrisissa sairaaloissa ovat viime vuosina heikentyneet oleellisesti sairaansijojen vähenemisen myötä.

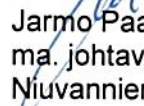
Niuvanniemen sairaala toimii Itä-Suomen yliopiston oikeuspsykiatrian yksikkönä. Yliopiston oikeuspsykiatrian professori toimii Niuvanniemen sairaalassa ylilääkärin sivuvirassa. Sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminta on yliopistosairaalan mukaisesti vilkasta, tuloksellista ja korkeatasoista.

Eurooppalaisessa käytännössä vaikeimpien psyykkisten häiriöiden hoito on yleensä määritelty valtion tehtäväksi. Valtion sairaaloiden säilyttäminen nykyisellään vaativia erityistehtäviä suorittavina erillisyyksikköinä valtionhallinnossa turvaa pienen, mutta yleisen turvallisuuden kannalta merkittävän ryhmän tarvitsemat palvelut, niiden edellyttämän erityisosaamisen, aktiivisen kehittämistoiminnan ja muut välttämättömät resurssit. Psykiatrin kentän muutos avohoitopainotteiseksi ja psykiatristen sairaansijojen radikaali vähentyminen on vaarantanut kuntayhtymien ylläpitämässä sairaaloissa hoidon, jossa tahdosta riippumattomasti psykiatrista kuntouttavaa sairaalahoitoa voidaan tarjota riittävän pitkään sitä tarvitsevalle erityisryhmälle. Uhkana on, että valtion sairaaloiden sulautuminen osaksi yliopistollisten sairaaloiden psykiatrista toimintaa vaarantaa välttämättömän oikeuspsykiatristen sairaansijojen määrän ja muut erityisosaamisen vaatimat resurssit. Valtion mielisairaaloiden toimintaa ja hallinnollista asemaa on selvitetty toistuvasti:

11.2.2020

NS/373/00.04.00.01/2020

Sosiaali- ja terveysministeriö vuosina 1983, 1994, 1996, 2000, 2001 ja 2007, sosiaali- ja terveyshallitus/STAKES vuonna 1992. Kaikkien tehtyjen selvitysten jälkeen on päädytty säilyttämään valtion mielisairaaloiden erityisasema mielenterveyspalveluiden kentässä.

Jarmo Paanila
ma. johtava lääkäri
Niuvanniemen sairaala

Jari Tiihonen
professori, Itä-Suomen yliopiston
oikeuspsykiatrian yksikkö